

การพัฒนาเครือข่ายสุขภาวะชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของสถาบันทางสังคม

WELL-BEING NETWORK DEVELOPMENT OF THE FLOATING-MARKET COMMUNITY
IN RATCHABURI PROVINCE BY THE PARTICIPATION PROCESS
OF SOCIAL INSTITUTIONS

พระครูสังฆรักษ์ทรงพรรณ ภิรมย์พร

Phrakhrusangharak Songphan Piromporn

มหาวิทยาลัยปทุมธานี

Pathumthani University

Email : cio.pravit@gmail.com

Received 14 February 2023; Revised 29 April 2023; Accepted 30 April 2023.

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาระดับการพัฒนาเครือข่ายสุขภาวะชุมชน วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาเครือข่ายสุขภาวะชุมชน และสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาเครือข่ายสุขภาวะชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของสถาบันทางสังคม เป็นการศึกษาวิจัยแบบผสมวิธี กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี จำนวน 380 คน ใช้วิธีคัดเลือกแบบแบ่งชั้นอย่างเป็นสัดส่วน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิธีการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ การวิจัยเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการตีความหมายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย พบว่า การพัฒนาเครือข่ายสุขภาวะชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวกภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านสบายใจ (สุขภาวะทางจิต) อยู่ในลำดับที่ 1 รองลงมา ด้านสุขกาย (สุขภาวะทางกาย) และด้านอุดมปัญญา (สุขภาวะทางปัญญา) มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาเครือข่ายสุขภาวะชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก พบว่า ร่วมรับผลประโยชน์จากการดำเนินการ และความรู้สึกร่วม เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาเครือข่ายสุขภาวะชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี โดยสามารถร่วมกันทำนายได้ร้อยละ 16.90 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 รูปแบบการพัฒนาเครือข่ายสุขภาวะชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของสถาบันทางสังคม เป็นรูปแบบของการยกระดับความร่วมมือของภาคีเครือข่ายอย่างเป็นทางการในลักษณะเครือข่าย บ-ว-ร หรือสามประสาน โดยให้มีการลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อขับเคลื่อนภารกิจร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรม

คำสำคัญ: การพัฒนา, เครือข่าย, สุขภาวะชุมชน, ตลาดน้ำ

Abstract

The present research endeavors to examine the level of development of community health networks in Damnoen Saduak Floating Market, Ratchaburi Province, and to analyze the factors affecting the development of such networks. Furthermore, it synthesizes a development model for the Damnoen Saduak Floating Market community health network by incorporating the participation process of social institutions. The research adopts an integrated research method, combining both qualitative and quantitative research approaches. The sample group consisted of 380 individuals selected from the Damnoen Saduak Floating Market community in Ratchaburi Province using a stratified selection method. Data was collected through structured interviews and questionnaires. The data was analyzed using descriptive statistics such as percentages, mean, and standard deviation, as well as multiple regression analysis methods. Additionally, qualitative data was analyzed through descriptive interpretation. The results indicate that the overall development of community health networks in Damnoen Saduak Floating Market is at a high level. Among the different aspects, comfort (mental well-being) was found to be the highest ranked, followed by physical well-being, while intellectual well-being was found to be the lowest.

The results also revealed that the benefits received from the implementation and common sense were found to be significant factors affecting the development of community health networks in the study area. These factors were found to jointly predict 16.90% of the development of community health networks with a statistical significance of 0.05. The proposed model for the development of community health networks in Damnoen Saduak Floating Market, Ratchaburi Province, involves the participation process of social institutions. This includes the formation of a network of cooperation among network partners, such as Bor-Wor-Ror or Borworn (three-coordination), through the signing of a memorandum of cooperation in writing to drive concrete missions together. The model aims to raise the level of cooperation among network partners and promote the development of community health networks in the study area.

Keywords: development, network, community's well-being, floating market

บทนำ

การสร้างเสริมสุขภาวะองค์กรจะสามารถบรรเทาความทุกข์ทางร่างกายและจิตใจได้ ด้านสังคม ชุมชนจะเกิดความร่วมมือกับองค์กรท้องถิ่น ด้านปัญญา เกิดการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา การติดต่อทางปัญญา วิเคราะห์หาสาเหตุ จากการเรียนรู้ในการทำตัวชี้วัด ข้อมูล แผนที่สุขภาวะ นโยบาย ยุทธศาสตร์ และโครงการต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ชุมชน ท้องถิ่น ขยายกิจกรรมจนนำไปสู่การลดหรือแก้ไขปัญหาทุกภาวะได้อย่างยั่งยืน (Somphan Techathik and Winai Wongasa, 2012) ดังที่คำว่า “Complete Well-being” หมายถึง สุขภาวะที่สมบูรณ์ ต้องประกอบด้วย ความสมบูรณ์ทางกาย (Physical) ทางจิต (Mental) ทางสังคม (Social) และทางจิตวิญญาณ (Spiritual) (Prawet Wasi, 2005) แนวคิดแบบองค์รวมนี้เป็นหลักการที่ยอมรับทั้งในกลุ่ม

มานุษยวิทยา วัฒนธรรมตะวันตกและหลักทางศาสนา แนวคิดแบบองค์รวม คือ การตระหนักและให้ความสำคัญของความเกี่ยวพันที่กลมกลืนแยกออกจากกันไม่ได้ของร่างกาย จิตใจ ปัญญา (จิตวิญญาณ) และสิ่งแวดล้อมของแต่ละบุคคล (Chanphen Santawacha, 2005)

อย่างไรก็ตาม กระแสการพัฒนาชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนมีเพิ่มสูงขึ้น เนื่องมาจากความล้มเหลวของการพัฒนากระแสหลัก (Mainstream of Development) ในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา ซึ่งเน้นในเชิงวัตถุและความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนำไปสู่แนวคิดการพัฒนาทางเลือก (Alternative Development) ซึ่งให้ความสำคัญกับการพัฒนามนุษย์อย่างเท่าเทียม มีส่วนร่วมและยั่งยืน ด้วยการใช้แนวทางการพัฒนาแบบใหม่ที่จะต้องมีหลักคิดเรื่องความเสมอภาค ใช้กระบวนการมีส่วนร่วม สร้างความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม และพัฒนาความอยู่ดีกินดีของประชาชน การพัฒนาทางเลือกดังกล่าวนี้ เปรียบเสมือนการพัฒนาจากระดับล่าง (Development from Below) โดยมีชุมชนเป็นตัวแสดงในการขับเคลื่อนการพัฒนา ซึ่งมีความแตกต่างจากการพัฒนาแบบดั้งเดิม ซึ่งเป็นการพัฒนาจากระดับบน (Development from Top) โดยมีรัฐเป็นผู้ชี้้นำการพัฒนา (Thanawat Phimolchinda, 2014)

จังหวัดราชบุรี มี “ตลาดน้ำดำเนินสะดวก” ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่สำคัญอย่างหนึ่งของไทย เป็นสิ่งที่แสดงถึงวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยที่มีความผูกพันกับสายน้ำ (Samai Sutthitham, 1996) แต่ปัจจุบันประสบปัญหาสำคัญ ได้แก่ ปัญหาสภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งส่วนใหญ่มีสาเหตุมาจากการทำกิจกรรมอื่น ๆ ของชุมชนในพื้นที่ใกล้เคียง ทำลายภูมิทัศน์บริเวณตลาดน้ำ หรือการมุ่งเน้นการก่อสร้างระบบสาธารณูปโภคเป็นหลักมากกว่าการวางแผนการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในท้องถิ่นอย่างยั่งยืน รวมถึงการรักษาวิถีชีวิตชุมชน ประเพณีวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์อันโดดเด่นของชุมชน อีกทั้งปัญหาการใช้ทรัพยากรไม่คุ้มค่าและไม่ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชน (Damnoen Saduak Subdistrict Municipality, 2014) ปัญหาสุขภาพที่มีโรคภัยไข้เจ็บที่เป็นปัญหาเฉพาะของตน แต่โยงออกมาสู่ปัญหาสุขภาพ เป็นความบกพร่องส่วนบุคคลที่นำไปสู่ปัญหาสาธารณะ กล่าวคือ ปัญหาสุขภาพ (Phra Brahmagunaporn (P.A. Payutto, 2005)

ปัจจุบัน หน่วยงานต่าง ๆ กำลังปรับวัฒนธรรมการทำงานร่วมกับชุมชน โดยเน้นการส่งเสริมเครือข่าย ซึ่งกลายเป็นวัฒนธรรมองค์กรในโลกยุคใหม่ไปแล้ว ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคธุรกิจ หรือภาคประชาชน ก็ล้วนแต่ต้องปรับตัวให้ทำงานด้วยวิธีการแบบ “เครือข่าย” มากกว่าการใช้อำนาจและกฎ ระเบียบเหมือนเมื่อก่อน โดยที่เครือข่ายอาจเป็นเครือข่ายแบบผสมผสานระหว่างสมาชิกที่แตกต่างกันในสถานภาพ เช่น เป็นผู้นำชุมชน ข้าราชการ นักธุรกิจ นักวิชาการ แต่เมื่อทุกคนมีเป้าหมายร่วมกันก็สามารถเป็นเครือข่ายได้ อีกแบบหนึ่ง คือ เครือข่ายขององค์กรหรือคนที่มีสถานภาพเดียวกัน อาชีพเดียวกัน ระดับเดียวกัน เช่น เกษตรกร นักวิจัย องค์กรพัฒนาเอกชน สถาบันวิจัย เป็นต้น (Seri Pongphit, 2012) บนพื้นฐานแนวคิดหลัก คือ การสร้างคุณภาพและพัฒนาความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนอย่างเป็นขบวนการ ทำให้องค์กรชุมชนเห็นความสำคัญของการสำรวจข้อมูลเพื่อทบทวนตนเอง และกระตุ้นให้เกิดการประเมินเพื่อพัฒนาตนเองไปสู่ความเข้มแข็งที่ยอมรับร่วมกัน (Community Organization Development Institute (Public Organization), Ministry of Social Development and Human Security, 2015)

ดังกล่าวข้างต้นทำให้ผู้วิจัยเห็นความสำคัญที่จะทำการศึกษา การพัฒนาเครือข่ายสุขภาพชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี และวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาเครือข่ายสุขภาพชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ซึ่งเป็นฐานคิดสำคัญนำไปสู่การนำเสนอรูปแบบการพัฒนาเครือข่ายสุขภาพชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของสถาบันทางสังคม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการพัฒนาเครือข่ายสุขภาวะชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาเครือข่ายสุขภาวะชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
3. เพื่อสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาเครือข่ายสุขภาวะชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของสถาบันทางสังคม

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาเครือข่ายสุขภาวะชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของสถาบันทางสังคม” ผู้วิจัยได้ทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากเอกสาร วารสาร หนังสือ ตำราทางวิชาการโดยมีตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับสุขภาวะ

สุขภาวะองค์รวม คือ ภาวะที่สมบูรณ์ทั้งทางกาย จิต สังคม และปัญญา ตามความจริงแห่งธรรมชาติของชีวิต ตามแนวคิดสุขภาพองค์รวมสัมพันธ์กับชุมชนและเครือข่าย 4 มิติ ซึ่งประกอบด้วย (1) สุขภาวะทางกาย (Physical Dimension) การมีร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรง มีความคล่องแคล่ว มีกำลัง ไม่เป็นโรค ไม่พิการ มีเศรษฐกิจหรือปัจจัยที่พอเพียง ไม่มีอุบัติเหตุอันตราย และมีสิ่งแวดล้อมที่ส่งเสริมสุขภาพ (2) สุขภาวะทางจิต (Psychological Dimension) การมีจิตที่เป็นสุข รื่นเริง คล่องแคล่วไม่ติดขัด มีความเมตตา สัมผัสได้กับสรรพสิ่ง มีสติ มีสมาธิ มีปัญญา รวมถึงการลดความเห็นแก่ตัวด้วย (3) สุขภาวะทางสังคม (Social Dimension) การอยู่ร่วมกันด้วยดี มีครอบครัวที่อบอุ่น ชุมชนที่เข้มแข็ง สังคมที่มีความยุติธรรม มีความเสมอภาค มีภราดรภาพ มีสันติ มีความเป็นประชาสังคม มีระบบบริการที่ดี มีระบบบริการที่เป็นกิจการทางสังคม (4) สุขภาวะทางปัญญา (Spiritual Dimension) สุขภาพที่เกิดขึ้นเมื่อทำความดี หรือจิตสัมผัสกับสิ่งที่มีคุณค่าอันสูงส่งหรือสิ่งสูงสุด

2. แนวคิดเกี่ยวกับสถาบันทางสังคม

สถาบันครอบครัวมีความสำคัญในฐานะที่เป็นสถาบันแรกที่ทำหน้าที่ทางสังคมในการ ถ่ายทอดค่านิยม ปลุกฝังความเชื่อ สร้างเสริมทัศนคติ กำหนดบุคลิกภาพ วิถีประพฤติปฏิบัติตน รวมทั้งการสร้างบรรทัดฐานทางสังคมให้แก่สมาชิกรุ่นใหม่ ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาสังคมและประเทศโดยรวม สถาบันครอบครัวจึงเปรียบเสมือนจักรกลชิ้นแรกที่ทำหน้าที่หล่อหลอมบุคลิกภาพของบุคคลให้เป็นไปตามที่สังคมต้องการ นำไปสู่การดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข และครอบครัวยังถือเป็นหน่วยเศรษฐกิจย่อยที่สุดที่มีความสำคัญสูงต่อระบบเศรษฐกิจส่วนร่วม ไม่ว่าจะเป็นกระบวนการ การผลิต การบริโภค และการอบรม ที่ต้องเริ่มจากครอบครัวก่อนทั้งสิ้น รวมทั้งเป็นรากฐานการสร้างชุมชนและสังคมที่เข้มแข็งอีกด้วย โดยนัยนี้ สถาบันครอบครัวจึงมีหน้าที่สำคัญ ๆ หลากหลายประการ นั่นเอง

สถาบันศาสนา เป็นสถาบันที่ผลิตคนดี มีความรู้ โดยความเป็นคนดี คือ การรู้ศีล รู้ธรรมซึ่งเป็นบรรทัดฐานของสังคมมนุษย์ที่มุ่งสันติสุข อย่างไรก็ตาม บุคคลทั่วไปอาจเห็นสถาบันศาสนาใน 2 ลักษณะ คือ หลักธรรมคำสอนทางศาสนา ได้แก่ ในแง่ของตัวหลักธรรมคำสอนเป็นสิ่งสำคัญสำหรับมนุษย์ เป็นแนวทางปฏิบัติสามารถขจัดความทุกข์ และยังเป็นหลักปฏิบัติเพื่อประโยชน์สุขของหมู่ชน และในแง่ที่เป็นสัญลักษณ์ เช่น พระสงฆ์ วัด วาอาราม เป็นต้น ซึ่งตามปกติถือว่าเป็นตัวแทนในการสืบทอดศาสนาให้ยั่งยืนมาจนถึงปัจจุบัน เพราะเป็นส่วนหนึ่งของสถาบันทางศาสนาที่น่าเอนทั้งหลักคำสอนมาปฏิบัติเป็นตัวอย่างแก่สังคม และเผยแผ่หลักธรรมคำสอนนั้นออกไปให้กว้างขวาง ประการสำคัญ คือ การดำเนินงานของสถาบันพระพุทธศาสนา นี้ เป็นไปเพื่อประโยชน์

สุขแก่สังคมโดยรวม เพราะพระพุทธศาสนามุ่งเน้นการพัฒนาจิตใจของคนให้มีปัญญา เป็นอิสระจากกิเลสเป็นสำคัญ จนเกิดประโยชน์สูงสุดทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น

สถาบันการปกครองหรือราชการ (ส่วนท้องถิ่น) ประกอบด้วย หน่วยงานภาครัฐในชุมชน อาทิ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน อบต. สาธารณสุขตำบล เกษตรตำบล รวมทั้งระบบกลไกในการบริหารที่มาจากรัฐในรูปแบบอื่น ๆ มีหน้าที่โดยตรงในการปกครองและดำเนินการต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ของรัฐและผลประโยชน์ของท้องถิ่น มีอำนาจในการกำหนดนโยบายและควบคุมให้มีการปฏิบัติเป็นไปตามนโยบายของตนเอง โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมทางการเมือง มีส่วนร่วมรับรู้และช่วยกันแก้ปัญหาของท้องถิ่นโดยสอดคล้องกับความต้องการของคนในท้องถิ่นเป็นสำคัญด้วย

3. แนวคิดเกี่ยวกับตลาดน้ำ

ตลาดน้ำ หมายถึง แหล่งค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้ากัน在水面โดยอาศัยเรือเป็นพาหนะ ในอดีตเรียกกันว่า ตลาดนัด แล้วยังมีชื่อเรียกกันว่า ตลาดเรือ หรือตลาดท้องน้ำ อีกด้วย ก่อนที่ปัจจุบันจะเรียกกันติดปากว่า ตลาดน้ำ ทั้งนี้ เมื่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ก็เปลี่ยนไป การซื้อขายแลกเปลี่ยนสิ่งของเกิดขึ้นทางบก ตลาดน้ำหลายแหล่งยังคงอยู่ แต่ปรับเปลี่ยนสถานะเป็นแหล่งท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรมที่สำคัญอย่างหนึ่งของไทย คลองดำเนินสะดวก เกิดขึ้นจากราชดำริของ รัชกาลที่ 4 ตามประสงค์ที่ทรงต้องการให้มีเส้นทางสัญจรทางน้ำระหว่างกรุงเทพ ฯ สมุทรสงคราม และราชบุรี มีความสะดวกขึ้น โดยใช้แม่น้ำแม่กลองเป็นสื่อกลาง ดังนั้น ในปี พ.ศ. 2409 จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้สมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) เป็นผู้อำนวยการขุดคลองนี้ โดยใช้กำลังแรงงานจากทหาร ข้าราชการ และประชาชน โดยนัยนี้ ตลาดน้ำแห่งแรกของประเทศไทยจึงเกิดขึ้นที่จังหวัดราชบุรี ควบคู่กับการเกิดคลองดำเนินสะดวก นั่นเอง

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ พื้นที่วิจัย คือ ชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ประชากร คือ ประชาชนที่มีภูมิลำเนาในชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี จำนวน 7,414 คน กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนที่มีภูมิลำเนาในชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี 380 คน ใช้วิธีการคัดเลือกแบบแบ่งชั้นอย่างเป็นสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) โดยเบื้องต้นทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง โดยการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จากนั้นจึงทำการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มอย่างเป็นระบบ (Systematic Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 2 ชนิด ได้แก่ 1) แบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วย แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาเครือข่ายสุขภาวะชุมชน และแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาเครือข่ายสุขภาวะชุมชน ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .97 ใช้ศึกษาความคิดเห็นต่อการพัฒนาเครือข่ายสุขภาวะชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของสถาบันทางสังคม 2) แบบสัมภาษณ์ แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ใช้ศึกษา การพัฒนาเครือข่ายสุขภาวะชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของสถาบันทางสังคม 3) แนวทางการสนทนากลุ่ม คัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญผู้ที่สามารถให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาเครือข่ายสุขภาวะชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ในช่วงระยะเวลาตั้งแต่ พฤศจิกายน 2562 -พฤศจิกายน 2563 นำข้อมูลเชิงปริมาณมาประมวลผลข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางการวิจัย โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิจัยเอกสาร วิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลแล้วนำมาเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่องการพัฒนาเครือข่ายสุขภาวะชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของสถาบันทางสังคม สรุปได้ดังนี้

1. ผู้ตอบแบบสอบถามพบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 61.6 มีอายุ 20-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 36.6 มีการศึกษาปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 51.3 และมีอาชีพค้าขาย คิดเป็นร้อยละ 31.1

2. ปัจจัยด้านบุคคล ปัจจัยด้านชุมชน และปัจจัยด้านองค์กรของชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

2.1 ด้านความมั่นคง อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.04 โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินในชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.15 โดยเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับที่ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative) ด้านปัจจัยความมั่นคง พบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ให้สัมภาษณ์ว่า ให้ความสำคัญกับศักยภาพและคุณภาพของประชาชนทุกช่วงวัยให้สามารถเข้าถึงระบบบริการสาธารณะและสวัสดิการ การศึกษา บริการสาธารณสุข โครงสร้างพื้นฐานต่างๆ และการคุ้มครองทางสังคมอื่น ๆ ตามสิทธิขั้นพื้นฐานของประชากร

2.2 ด้านการเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.21 โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การเป็นสมาชิกเครือข่ายสุขภาวะชุมชนในลักษณะที่เป็นเครือข่ายที่เป็นทางการซึ่งมีข้อตกลง ระบบระเบียบของความสัมพันธ์ และมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.28 โดยเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับที่ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative) ด้านการเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม พบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ให้สัมภาษณ์ว่า ชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก มีทั้งรูปแบบของการเป็นสมาชิกของกลุ่มทางสังคมในลักษณะที่เป็นทางการ เช่น กลุ่มอาชีพ เป็นต้น และก็มีรูปแบบของการเป็นสมาชิกของกลุ่มทางสังคมที่ไม่เป็นทางการอีกด้วย

2.3 ด้านความรู้ความเข้าใจ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.07 โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจในจุดประสงค์และเป้าหมายของเครือข่ายสุขภาวะชุมชน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.13 โดยเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับที่ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative) ด้านความรู้ความเข้าใจ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ให้สัมภาษณ์ว่า ชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวกมีความรู้ความเข้าใจด้านสุขภาวะที่ครอบคลุมทั้งจุดประสงค์ เป้าหมาย ความสำคัญ ตลอดจนบทบาทที่เกี่ยวข้องกับประชาชน ตั้งแต่มีการขับเคลื่อนการปฏิรูประบบสุขภาพ จนนำไปสู่การมีพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติในปัจจุบัน ซึ่งถือได้ว่าเป็นช่องทางให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างเสริมสุขภาวะของตนเองชุมชนและสังคมได้มากยิ่งขึ้น

2.4 ด้านการรับรู้ข่าวสาร อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.16 โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับความเคลื่อนไหวของเครือข่ายสุขภาวะชุมชนที่ท่านเป็นสมาชิกอยู่อย่างถูกต้องและทันต่อเหตุการณ์ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.28 โดยเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับที่ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative) ด้านการรับรู้ข่าวสาร พบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ให้สัมภาษณ์ว่า การรับรู้ข่าวสารของคนในชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก เป็นไปด้วยความสะดวก เนื่องจากปัจจุบันมีเทคโนโลยีทางการสื่อสารสมัยใหม่ เช่น การใช้โทรศัพท์ หรืออินเทอร์เน็ต เข้ามาช่วยในการประสานงานต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง ถูกต้อง ทันต่อเหตุการณ์ และครบถ้วนสมบูรณ์ แต่จุดนี้จำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีด้วยสติ เพราะการนำเทคโนโลยีมาใช้อย่างไม่รู้เท่าทัน นอกจากไม่ผลดี ยังสามารถก่อความเสียหายได้อีกด้วย จึงต้องมีความรู้และเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม พร้อมทั้งต้องเตรียมแนวทางในการรับมือกับปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นได้ทุกเมื่อด้วย

2.5 ด้านความรู้สึกร่วม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.12 โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ความอบอุ่นในชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.20 โดยเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับที่

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative) ด้านความรู้สึกร่วม พบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ให้สัมภาษณ์ว่า ทุกภาคส่วนต่างเต็มใจที่จะช่วยเหลือกิจกรรมทางสังคมต่าง ๆ ในชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวกเป็นอย่างดี คนในชุมชนมีความสัมพันธ์กันที่ดีต่อกัน มีประเพณี วัฒนธรรมเดียวกัน มีความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน และมีจิตสำนึกที่จะปกป้องรักษาชุมชนร่วมกันด้วยจิตวิญญาณ มุ่งรักษาผลประโยชน์ร่วมของชุมชน โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างเสมอภาคและเท่าเทียม

2.6 ด้านความสามัคคี อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.22 โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ความร่วมมือและช่วยเหลือซึ่งกันและกันในชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.31 โดยเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับที่ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative) ด้านความสามัคคี พบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ให้สัมภาษณ์ว่า ความสามัคคีเป็นปัจจัยสำคัญ และเป็นคุณธรรมขั้นพื้นฐานในการหล่อหลอมให้คนในชุมชนมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน นำพาไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง ความสามัคคีจึงเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งในการสร้างและดำรงอยู่ของประเทศชาติ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ที่จะต้องหาวิธีเสริมสร้างความสามัคคี เพื่อเป็นกระบวนการหล่อหลอมให้คนในสังคมมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ก่อให้เกิดพลังในการสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ การเสริมสร้างความสามัคคีมีหลายวิธี เช่น การขัดเกลาทางสังคม การสร้างความปรองดอง การนำหลักการสร้างพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยมาใช้ และการประยุกต์หลักคำสอนทางศาสนามาปฏิบัติ เมื่อสังคมปราศจากความขัดแย้ง จะเกิดความสงบสุข มีความสามัคคี รักใคร่ กลมเกลียว ก็จะนำไปสู่ความเจริญก้าวหน้าและความผาสุกในสังคม

2.7 ด้านร่วมค้นหาปัญหา อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.12 โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การมีส่วนร่วมตรวจสอบข้อเท็จจริงของปัญหาในการพัฒนาเครือข่ายสุขภาวะชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.19 โดยเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับที่ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative) ด้านร่วมค้นหาปัญหา พบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ให้สัมภาษณ์ว่า มีการวิเคราะห์ชุมชนร่วมกัน โดยให้คนภายในชุมชนมาร่วมกันวิเคราะห์ปัญหา และความต้องการของชุมชน ทั้งผู้ใหญ่บ้าน พระสงฆ์ ครูในชุมชน และชาวบ้าน ร่วมกันวิเคราะห์ ในลักษณะของกลุ่มคณะกรรมการเพื่อให้ได้ข้อสรุปในด้านปัญหา ที่มาของปัญหา และความต้องการในการแก้ปัญหาของชุมชนที่แท้จริงมากที่สุด

2.8 ด้านร่วมวางแผน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.14 โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการทำงานการพัฒนาเครือข่ายสุขภาวะชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.19 โดยเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับที่ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative) ด้านร่วมวางแผน พบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ให้สัมภาษณ์ว่า ปัจจุบัน มีแผนชุมชน ซึ่งเป็นกิจกรรมเชิงพัฒนาที่เกิดขึ้นจากคนในชุมชนที่มีการรวมตัวกันเพื่อจัดทำแผนขึ้นมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนหรือท้องถิ่นของตนเอง ให้เป็นไปตามที่ความต้องการและสามารถแก้ปัญหาที่ชุมชนเผชิญอยู่ร่วมกันได้ โดยคนในชุมชนได้มาร่วมกันคิด ร่วมกำหนดแนวทาง และกิจกรรมการพัฒนาของชุมชน โดยยึดหลักการพึ่งพาตนเอง ลดการพึ่งพิงภายนอก ด้วยการคำนึงถึงศักยภาพ ทรัพยากร ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นเป็นหลัก ซึ่งบางกิจกรรมที่ชุมชนไม่สามารถทำเองได้ ก็สามารถขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกได้ โดยชุมชนเสนอแผนชุมชนเข้าเป็นแผนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือแผนงานและโครงการของราชการได้

2.9 ด้านร่วมดำเนินการ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.16 โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการบริจาคทุนทรัพย์เพื่อนำใช้ในการปฏิบัติงานการพัฒนาเครือข่ายสุขภาวะชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.24 โดยเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับที่ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative) ด้านร่วมดำเนินการ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ให้สัมภาษณ์ว่า ด้านการดำเนินงาน ได้เน้น

การมีส่วนร่วมลงมือปฏิบัติงานของภาคีเครือข่ายชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก ทั้งในส่วนของกลงมือปฏิบัติ และในส่วนของกรบริหารจัดการทรัพยากรเพื่อใช้ในการปฏิบัติงานด้วย

2.10 ด้านร่วมตรวจสอบและติดตามผล อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.18 โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การมีส่วนร่วมกำหนดตัวชี้วัดที่ใช้ในการตรวจสอบและติดตามผลการพัฒนาเครือข่ายสุขภาวะชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.23 โดยเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับที่ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative) ด้านร่วมตรวจสอบและติดตามผล พบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ให้สัมภาษณ์ว่า การตรวจสอบและติดตามประเมินผลต้องเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกชุมชน มีส่วนร่วมกำหนดตัวชี้วัดที่ใช้ในการตรวจสอบและติดตามผล ทั้งในเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ เพื่อตรวจสอบดูว่ามีความสอดคล้องกับการใช้งบประมาณมากน้อยเพียงใด ซึ่งผลที่ได้จากการติดตามและประเมินผลถือเป็นข้อมูลที่สามารถนำไปใช้ในการปรับปรุงและตัดสินใจครั้งต่อไป

2.11 ด้านร่วมรับผลประโยชน์จากการดำเนินการ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.21 โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ร่วมรับผลประโยชน์ในเชิงสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.31 โดยเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับที่ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative) ด้านร่วมรับผลประโยชน์จากการดำเนินการ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ให้สัมภาษณ์ว่า ชุมชนได้รับหลักประกันเพื่อความมั่นใจแก่คนในชุมชน ซึ่งหมายความว่ารวมถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่ทำให้คนในชุมชนดีขึ้น อาจอยู่ในรูปสิ่งของ เงิน น้ำใจ การช่วยเหลือเกื้อกูล ก่อให้เกิดการเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย เกิดความสามัคคี มิตรไมตรีที่ดีของคนในชุมชน รู้สึกมั่นคง ภาคภูมิใจ อยู่อย่างมีศักดิ์ศรี และมีความสุข

3. การพัฒนาเครือข่ายสุขภาวะชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

3.1 ด้านสุขภาพ (สุขภาวะทางกาย) อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.15 โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การมีอาหารรับประทานอย่างเพียงพอในแต่ละวัน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.18 โดยเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับที่ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative) ด้านสุขภาพ (สุขภาวะทางกาย) พบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ให้สัมภาษณ์ว่า ทุกฝ่ายร่วมกันส่งเสริมการพัฒนาทางกายภาพเพื่อให้เกิดความสุขทางกาย โดยรณรงค์ให้คนในชุมชน รับประทานอาหารที่มีคุณค่าและในปริมาณที่เหมาะสม ออกกำลังกายเป็นประจำสม่ำเสมอพักผ่อนให้เพียงพอ หลีกเลี่ยงเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของแอลกอฮอล์ และรับการตรวจสุขภาพเป็นประจำทุกปีด้วย

3.2 ด้านสบายใจ (สุขภาวะทางจิต) อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.16 โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ความสามารถในการทำใจให้สงบได้ แม้ในขณะประสบปัญหา อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.27 โดยเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับที่ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative) ด้านสบายใจ (สุขภาวะทางจิต) พบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ให้สัมภาษณ์ว่า สุขภาวะทางจิต จำเป็นส่งเสริมการอบรมพัฒนาทางจิตตามแนวทางของพระพุทธศาสนา ปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน โดยตั้งสติกำหนดพิจารณาให้เห็นตามเป็นจริงว่า เป็นแต่เพียงจิต ไม่ใช่สัตว์บุคคลตัวตนเราเขา คือมีสติอยู่พร้อมด้วยความรู้ชัดจิตของตนที่มีราคะ ไม่มีราคะ มีโทสะ ไม่มีโทสะ มีโมหะ ไม่มีโมหะเศร้าหมองหรือผ่องแผ้ว พึงชานหรือเป็นสมาธิ

3.3 ด้านรับใช้สังคม (สุขภาวะทางสังคม) อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.12 โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การช่วยเหลือผู้อื่นตามโอกาสด้วยความเต็มใจ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.24 โดยเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับที่ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative) ด้านรับใช้สังคม (สุขภาวะทางสังคม) พบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ให้สัมภาษณ์ว่า การรับใช้สังคมควรสนับสนุนกิจกรรมจิตอาสาทุกประเภทอย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์หรือปัญหาในปัจจุบัน เช่น กิจกรรมจิตอาสาคืนคลองสวย

3.4 ด้านอุดมปัญญา (สุขภาวะทางปัญญา) อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.10 โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ความสามารถในการพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิด และเสนอสิ่งที่ เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นตาม

ความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.21 โดยเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับที่ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative) ด้านอุดมปัญญา (สุขภาวะทางปัญญา) พบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ให้สัมภาษณ์ว่า ชุมชนดำเนินสะดวกเป็นชุมชนน่าอยู่ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เป็นต้นแบบสำหรับพื้นที่อื่น ๆ ในการส่งเสริมสุขภาวะแบบองค์รวม ที่ให้ความสำคัญกับกลไกและเครื่องมือในการขับเคลื่อนการดำเนินงานร่วมกันในลักษณะเครือข่ายความร่วมมือ

4. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาเครือข่ายสุขภาวะชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี พบว่าร่วมรับผลประโยชน์จากการดำเนินการ (X11) และความรู้สึกร่วม (X5) เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาเครือข่ายสุขภาวะชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี (Ytot) โดยสามารถร่วมกันทำนายได้ร้อยละ 16.90 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับที่ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative) พบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ให้สัมภาษณ์ว่า ทุกภาคส่วนต่างเต็มใจที่จะช่วยเหลือกิจกรรมทางสังคมต่าง ๆ ในชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวกเป็นอย่างดี คนในชุมชนมีความสัมพันธ์กันที่ดีต่อกัน มีประเพณี วัฒนธรรมเดียวกัน มีความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน และมีจิตสำนึกที่จะปกป้องรักษาชุมชนร่วมกันด้วยจิตวิญญาณ มุ่งรักษาผลประโยชน์ร่วมของชุมชน โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างเสมอภาคและเท่าเทียม

สรุปองค์ความรู้

ภาพประกอบที่ 1 การพัฒนาเครือข่ายสุขภาวะชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของสถาบันทางสังคม ที่สอดคล้องกับสภาพการณ์และความต้องการในปัจจุบัน

อภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยนี้พบว่า การพัฒนาเครือข่ายสุขภาวะชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของสถาบันทางสังคม มีการอภิปรายผล ดังนี้

1. ระดับการพัฒนาเครือข่ายสุขภาวะชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม พบว่าอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.13 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านสบายใจ (สุขภาวะทางจิต) อยู่ในลำดับที่ 1 ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.16 รองลงมา ด้านสุขภาพ (สุขภาวะทางกาย) ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.15 ด้านรับใช้สังคม (สุขภาวะทางสังคม) ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.12 และด้านอุดมปัญญา (สุขภาวะทางปัญญา) ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.10 ตามลำดับ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ดารวัฒน์ รักษัตย์ (Darawan Raksat, 2014) พบว่า ความเชื่อทางพระพุทธศาสนามีอิทธิพลทางตรงต่อสุขภาวะทางจิต และความเชื่อทางพระพุทธศาสนามีอิทธิพลทางอ้อมต่อสุขภาวะทางจิตของวัยรุ่นผ่านความเข้มแข็งในการมองโลก โดยที่ความเข้มแข็งในการมองโลกทำหน้าที่ส่งผ่านอิทธิพลแบบบางส่วนในความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อทางพุทธศาสนากับสุขภาวะทางจิต แสดงให้เห็นว่า สุขภาวะทางจิตของวัยรุ่นได้รับอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมผ่านความเข้มแข็งในการมองโลก จากความเชื่อทางพุทธศาสนา และการปฏิบัติทางพุทธศาสนามีอิทธิพลทางตรงต่อสุขภาวะทางจิตของวัยรุ่น และการปฏิบัติทางพุทธศาสนามีอิทธิพลทางอ้อมต่อสุขภาวะทางจิตผ่านความเข้มแข็งในการมองโลก โดยที่ความเข้มแข็งในการมองโลกทำหน้าที่ส่งผ่านอิทธิพลแบบบางส่วนในความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติทางพุทธศาสนากับสุขภาวะทางจิตของวัยรุ่น แสดงให้เห็นว่า สุขภาวะทางจิตของวัยรุ่นได้รับอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมผ่านความเข้มแข็งในการมองโลก จากการปฏิบัติทางพุทธศาสนา

2. ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาเครือข่ายสุขภาวะชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี พบว่า การร่วมรับผลประโยชน์จากการดำเนินการ และความรู้สึกร่วม เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาเครือข่ายสุขภาวะชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ทิรัศม์ชญา พิพัฒน์เพ็ญ และคณะ (Thiraschaya Pipatpen and others, 2017) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องกระบวนการเรียนรู้ด้านสุขภาพเพื่อสรรค์สร้างความเข้มแข็งแห่งสุขภาวะของชุมชน: กรณีตำบลท่าข้าม อำเภอบางใหญ่ จังหวัดสงขลา พบว่า เงื่อนไขที่มีส่วนผลักดันให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ด้านสุขภาพในชุมชนมีหลากหลายประการ เงื่อนไขเหล่านี้นำไปสู่กระบวนการเรียนรู้ด้านสุขภาพของชุมชนหลายมิติ ทั้งการย้อนทบทวนบริบท วัฒนธรรมความเป็นอยู่ของชุมชน การสร้างพื้นที่เรียนรู้ใหม่ตามธรรมชาติ ความต้องการของชุมชน และการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้สุขภาวะชุมชนร่วมกันกับองค์กรภายนอกด้วยเงื่อนไขและกระบวนการเรียนรู้ด้านสุขภาพของชุมชน มีผลให้ฐานะและตำแหน่งของคนในชุมชนปรับเปลี่ยนไปสู่การเป็นผู้กระทำการที่รู้เท่าทัน และสามารถดำรงตนในชุมชนและสังคมอย่างมีศักดิ์ศรี ซึ่งเป็นหัวใจของความเข้มแข็งสุขภาวะชุมชน

3. รูปแบบการพัฒนาเครือข่ายสุขภาวะชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของสถาบันทางสังคม พบว่า รูปแบบการพัฒนาเครือข่ายสุขภาวะชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของสถาบันทางสังคม ที่สอดคล้องกับสภาพการณ์และความต้องการในปัจจุบัน เป็นรูปแบบของการยกระดับความร่วมมือของภาคีเครือข่ายอย่างเป็นทางการในลักษณะเครือข่ายบ-ว-ร หรือสามประสาน โดยให้มีการลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อขับเคลื่อน

ภารกิจร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรม ครอบคลุมทั้ง 4 มิติ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พระครูสิริสุตานุยุต (สมาน จันทรังสี) (Phrakhru Sirisutanuyut (Saman Chantarangsi), 2013) พบว่า การมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะเป็นกระบวนการหนึ่งที่เป็นกำหนดปัญหาาร่วมกันเพื่อให้การมองเห็นถึงปัญหาและการสะท้อนปัญหาที่มีความชัดเจน โดยอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการกำหนดและสะท้อนปัญหาร่วมกัน ซึ่งกระบวนการมีส่วนร่วมเกิดขึ้นจากจิตสำนึกของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นและเพื่อการพัฒนาศักยภาพอันพึงปรารถนาให้สามารถดำเนินการได้อย่างเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบ การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุในจังหวัดกาญจนบุรี มีข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย ประกอบด้วย ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ รวมทั้งข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1) ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ด้านสุขภาพ (สุขภาวะทางกาย)

1.1 ควรรณรงค์ให้คนในชุมชนเลิกปล่อยน้ำเสียหรือทิ้งสิ่งปฏิกูลภาคครัวเรือนลงสู่ลำคลอง

1.2 ควรรณรงค์ให้คนในชุมชนจัดงานรื่นเริงโดยปลอดสุราและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทุกประเภท

1.3 ควรเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการรักษาสุขภาพตามหลักวิชาการแพทย์และสาธารณสุขโดย

ครอบคลุมโรคอุบัติใหม่

2. ด้านสบายใจ (สุขภาวะทางจิต)

2.1 ควรปลูกฝังความตระหนักรู้และจิตสำนึกรักท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กลุ่มเด็ก เยาวชน และวัยรุ่นในชุมชน

2.2 ควรส่งเสริมกิจกรรมนันทนาการที่สร้างรายได้เสริมให้กับกลุ่มผู้สูงอายุในชุมชน

2.3 ควรส่งเสริมการอบรมพัฒนาทางจิตใจตามแนวทางของพระพุทธศาสนา

3. ด้านรับใช้สังคม (สุขภาวะทางสังคม)

3.1 ควรให้ความสำคัญกับกิจกรรมเพื่อสังคมที่พัฒนาความเป็นอยู่และสิ่งแวดล้อมในชุมชน

3.2 ควรสนับสนุนกิจกรรมจิตอาสาทุกประเภทอย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์หรือปัญหาในปัจจุบัน

3.3 ควรส่งเสริมกิจกรรมทางสังคมที่อนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนตลาดน้ำที่เอื้อต่อการท่องเที่ยว

4. ด้านอุดมปัญญา (สุขภาวะทางปัญญา)

4.1 ควรสร้างศูนย์เรียนรู้หรือแหล่งเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนตลาดน้ำที่เอื้อต่อธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน

4.2 ควรจัดตั้งศูนย์อนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมประจำชุมชน

4.3 ควรให้ความสำคัญกับกระบวนการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเป็นรากฐานในการพัฒนาชุมชนในด้านอื่น ๆ โดยสอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชนตลาดน้ำ

2) ข้อเสนอแนะแนวทางการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาสุขภาวะองค์กรรวมวิถีพุทธของชุมชนพหุวัฒนธรรม

2. การวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรการเสริมสร้างสุขภาวะชุมชนในยุคโรคระบาดอุบัติใหม่ Covid 2019

References

- Chanphen Santawacha. (2005). *Basic concepts. Theory and process of nursing*. Nonthaburi: Thana Press Company Limited.
- Community Organization Development Institute (Public Organization), Ministry of Social Development and Human Security. (2015). *Handbook for certifying community status as a community organization and community organization network*. Bangkok: Office of Community Organization Council Support Community Organization Development Institute (Public Organization), Ministry of Social Development and Human Security.
- Damnoen Saduak Municipality (2014). *Damnoen Saduak Subdistrict Municipality Development Strategy 2014-2016*. Ratchaburi: Damnoen Saduak Subdistrict Municipality Office.
- Phra Phromkunaporn (P.A. Payutto). (2005). *Holistic well-being in the Buddhist way*. Bangkok: Division of Alternative Medicine Department of Thai Traditional and Alternative Medicine Development Health Systems Research Institute Ministry of Public Health.
- Prawet Wasi. (2005). *Knowledge management: the process of human liberation towards potential, freedom and happiness*. Bangkok: Institute for the Promotion of Knowledge Management for Society.
- Samai Sutthitham. (1996). *Documentary Thai Life in the Canal: Floating Market*. Bangkok: Odeon Store.
- Seree Phongphit. (2012). *Concepts and guidelines for local development strategies*. Bangkok: Power of Wisdom.
- Somphan Techathik and Winai Wongarsa. (May-August 2012). "Community well-being for well-being". *Journal of the Faculty of Humanities and Social Sciences Khon Kaen University*. Volume 29 (No. 2): Page 1.
- Thanawat Pimonchinda. (November 2013-April 2014) "Lessons from the Failure of Participatory Management for Sustainable Development in Phan Thong District. Chonburi Province". *Journal of Education and Social Development Burapha University*. Year 9 (No. 2): Page 24.

